

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ

2014 оны 04 сарын 23 өдөр

Дугаар 51

Сүхбаатар

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын Засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1.7 дахь заалтыг үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. “Үндэсний сурын харвааг хөгжүүлье” аймгийн хөтөлбөрийг хавсралтаар баталсугай.
2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг нэгдсэн удирдлагаар ханган зохион байгуулж биелэлтийн явцыг жил бүр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд танилцуулж байхыг аймгийн Засаг дарга /С.Бүрэнбат/-д даалгасугай.
3. Эрийн гурван наадмаа эн тэгш байдлаар хийдэг түүхэн уламжлалаа сэргээж энэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн үндэсний сурын харвааг хөгжүүлэх үйлсэд идэвхтэй оролцохыг аймгийн нийт ард иргэд, төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, хамт олон, спортыг ивээн тэтгэгчдэд уриалсугай.

Аймгийн иргэдийн Төлөвлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2014 оны 04 дүгээр сарын 23-ны
өдрийн 51 дугаар тогтоолын хавсралт

“ҮНДЭСНИЙ СУРЫН ХАРВААГ ХӨГЖҮҮЛЭХ ХӨТӨЛБӨР”

Нэг. Удиртгал

Аливаа зүйл амьдралын шаардлага, ахуйн хэрэгцээнээс үүсэлтэй байдаг бөгөөд эрт дээр үеэс хүн өөрийгөө зэрлэг ан амьтдаас хамгаалах, улмаар хоол хүнс, ахуйн хэрэгцээгээ бэлтгэхэд нум сум ихээхэн үүрэг гүйцэтгэж байсан.

Манай тооплын өмнөх 4-3-р зуунд Хүннүгийн үеэс аймаг, овгийн чанартай бөх барилдах, морь уралдуулахын зэрэгцээ нум sumaар цэц сорин харвах тэмцээнийг хамтатган явуулж эхэлсэн нь Монголчуудын өнөөгийн үндэсний их баяр, эрийн гурван наадмын эхлэл нь болж хөгжиж ирсэн түүхэн баримтууд олон байдаг.

Одоогоос найман зуун жилийн тэртээд 335 алд газар харван байг онож дээд амжилтыг тогтоосон Есүхэ мэргэний аварга амжилтыг тэмдэглэж Чингисийн чулууны бичигт алдаршуулж сурын харваа нь Монгол үндэсний эрийн гурван наадмын бүрэлдэхүүн хэсэг, монгол хүний ёс суртахуун гоо зүй, зан үйлийн өв уламжлалыг шингээсэн хурц хараа, зориг тэвчээр, хүч чадлыг шаарддаг спортын нэгэн төрөл болон хөгжсөн.

1959 онд Зүүнхараа хотод Улаанбаатар, Төв, Булган аймгийн 60 гаруй сурчид багийн уулзалт тэмцээн хийж сурын товчоог өргөтгэн Монголын үндэсний сурын холбоог байгуулж анхны даргаар нь Сэлэнгэ аймгийн харьяат Улсын мэргэн, спортын мастер, анагаах ухааны гавьяат ажилтан Д.Балдандорж сонгогдон ажиллаж байсан түүхтэй.

Үндэсний сурын спорт нь хувь хүний бие бялдрын болон хүмүүжлийг дээшлүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой юм.

Иймд сум орон нутгийн төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, иргэд, компани аж ахуйн нэгж, хамт олон бүр үндэсний сурын спортоор хичээллэх таатай орчин нөхцлийг бүрдүүлж материаллаг баазыг бэхжүүлэх, сурын харвааг сонирхогчдыг нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн өндөр зэрэгтэй тамирчид бэлтгэн гаргах зайлшгүй шаардлага урган гарч байна.

Хоёр. Хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл

Монгол улсад үндэсний сурын харваа нь Ардын хувьсгал ялсан үеэс эхлэн спортын чиглэлээр хөгжиж улсын анхны мэргэн харваачаар Сэлэнгэ аймгийн харьяат Г.Бумцэнд шалгарсан хэмээн түүхэнд тэмдэглэгдсэн байдал.

Сэлэнгэ аймгийн Үндэсний сурын холбоо байгуулагдсанаас хойш Монгол улсын гавьяат тамирчин 1, хошой мэргэн 4, улсын мэргэн 6, спортын мастер 21, спортын дэд мастер 1 төрөн гарсан амжилтууд байгаа боловч 2014 оны байдлаар 152 гаруй тамирчид сурын харваагаар хичээллэж байгаагаас үзэхэд монголчуудын тэр тусмаа Сэлэнгэ түмний бахархал, уламжлал болсон сурын харвааг сонирхогчдын хүрээ бага, залуу халаа тамирчдыг бэлтгэх ажил

хангалтгүй, хүн амын дунд үндэсний сурын спортыг хөгжүүлэхэд шаардагдах хэрэглэл материал дутмаг, сурын харвааны талаарх иргэдийн ойлголт хангалтгүй байгаа бөгөөд орон нутаг дахь үндэсний сурын үйлдвэр нь манай аймагт ажилладаг ч хөрөнгө санхүүгийн чадвар сул, борлуулалт, зах зээл хязгаарлагдмалаас шалтгаалан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлээ нэмэгдүүлэх боломж муу, нум сумны хангамж, мэргэжлийн дасгалжуулагч хүрэлцээгүй, сургалт сурталчилгааны ажил хийгддэггүйгээс сурын спортыг сонирхогч, хичээллэгсдийн тоо дорвитой нэмэгдэхгүй байна.

Улс үндэстэн бүр өөрийн орны үндэсний спортоо хөгжүүлэх дэлхий нийтэд таниулах, сурталчлахад ихээхэн анхаарал тавьж байгаа даяарчлалын энэ үед Монгол Улсын Засгийн газраас 4 жил тутам Үндэсний спортын их наадмыг зохион явуулдаг болсон ч Сэлэнгэ аймагт үндэсний сурын харваагаар хичээллэгсэд аймгийн нийт хүн амын дөнгөж 0,13 хувийг эзэлж байгаа нь туйлын хангалтгүй байна.

Аймаг, сумын үндэсний баяр наадмаар өөрийн орон нутгийн уламжлал, материаллаг нөхцөлд тулгуурлан зөвхөн Мандал, Баянгол, Ерөө, Сүхбаатар, Шаамар сум, Бугант, Дулаанхан тосгонд үндэсний сур, Баруунбурэн, Хүдэр сумдад урианхай сурын харвааг зохион байгуулж байна.

Иймээс цаашид эрийн гурван наадмын нэгэн төрөл үндэсний сурын спортыг хөгжүүлж морь, үндэсний бөхийн төрлүүдтэй эн чацуу хөгжлийн түвшинд хүргэх, сурын харвааны ач холбогдлыг иргэдэд сурталчилах, ёс жаяг зан үйлийг зааж сургах, стандартын хэрэглэл материалыг нэмэгдүүлэх, хүний нөөцийг хөгжүүлэх, сургалт дасгалжуулалтыг сайжруулан сонирхогч, хичээллэгсдийн тоог нэмэгдүүлэх шаардлага зүй ёсоор гарч байна.

Иймд үндэсний сурын харвааг хөгжүүлэх Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Зарлигийг хэрэгжүүлэх зорилгоор сум, орон нутаг, үндэсний сурын холбооны ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтанд оруулах, хүүхэд залуучуудад сурын харвааны сургалтуудыг явуулж арга барилыг өвлүүлэх, зааж сургах, сонирхогч, хичээллэгсэдийн тоог нэмэгдүүлэх, нум сумны үйлдвэрлэлийг дэмжих, орон нутагт монгол төрийн ёсны Үндэсний сурын харвааг аймгийн брэнд бүтээгдэхүүн болгон хөгжүүлэх нь аймгийн хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл нь болсон.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго

Монголчуудын уламжлалт үндэсний сурын харвааг аймгийн хэмжээнд хөгжүүлж, бүх нийтийг жигд хамруулан, өсвөр залуу үеийнхэнд өвлүүлж хүн амын бие бялдрыг чийрэгжүүлэх, материаллаг баазыг бэхжүүлэх, мэдээлэл сургалт сурталчилгааг тогтмолжуулан үндэсний сурын харваагаар хичээллэгсэдийн тоог нэмэгдүүлэхэд хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.1 Хөтөлбөрийн зорилт

Хөтөлбөрийн зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

2.1.1 Аймгийн хэмжээнд үндэсний сурын харвааг хөгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох

2.1.2 Үндэсний уламжлалт сурын харвааг хөгжүүлж, дэлгэрүүлэх залуу үед сурын харвааны арга барилыг өвлүүлэх, зааж сургах, уламжлалт зан заншлыг, сэргээж хичээллэгсдийн хүрээг өргөжүүлэх

2.1.3 Үндэсний сурын харвааг орчин үеийн шинжлэх ухааны ололтонд тулгуурлан хөгжүүлж, нум сумны үйлдвэрлэлийг дэмжих, хүртээмж чанарыг дээшлүүлэн материаллаг баазыг бэхжүүлэх, мэргэжлийн ур чадвар өндөр зэрэгтэй тамирчид бэлтгэн гаргах таатай нөхцлийг бүрдүүлэх

2.1.4 Аймаг орон нутгийн хэвлэл, мэдээлэлийн хэрэгслэлээр үндэсний сурьн спортын талаарх сургалт, сурталчилгааг тогтмол хийх

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилт, хүрэх үр дүн

3.1 Аймгийн хэмжээнд үндэсний сурын харвааг хөгжүүлэх удирдлага, зохион байгуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох зорилтын хүрээнд:

3.1.1 Сум тосгонд үндэсний сурын харвааны холбоо, товчооны бүтэц зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, шинээр байгуулах

3.1.2 Тамирчид, дасгалжуулагчид, дэмжигчид, ивээн тэтгэгчид, хандивлагчидтай хамтран ажиллаж, үндэсний сурын спорт сонирхогчдын клуб, нөхөрлөл, баг байгуулж иргэдэд хүртээмжтэй үйл ажиллагаа явуулахыг дэмжих

3.1.3 Аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа үндэсний сурьн спортын холбоо, сурын товчооны ажилд дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх

3.1.4 Сурын харвааг хөгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх зорилгоор жил бүр үндэсний сурын товчоодын ажлыг дүгнэх

3.1.5 Үндэсний сурын харвааг материаллаг орчин, техник хэрэгслийг нэмэгдүүлж, уралдаан тэмцээнийг олон төрлөөр зохион байгуулах

3.1.6 Сэлэнгэ аймгийн харьят 70-аас дээш насны Монгол улсын мэргэн ахмад харваачдад хүндэтгэл үзүүлэх

Хүрэх үр дүн:

Бүх сумдад Үндэсний сурын харвааны товчоо байгуулагдаж үйл ажиллагаа идэвхжинэ.

3.2 Үндэсний уламжлалт сурын харвааг хөгжүүлж, дэлгэрүүлэх залуу үед сурын харвааны арга барилыг өвлүүлэх, зааж сургах, уламжлалт зан заншлыг, сэргээж хичээллэгсдийн хүрээг өргөжүүлэх зорилтын хүрээнд:

3.2.1 Аймгийн бүх сургууль, хүүхдийн амралт, зусланд үндэсний сурын спортын секц дугуйлан хичээллүүлж, сонирхлыг бий болгосноор сурын харваагаар хичээллэх хүүхдийн тоог нэмэгдүүлэх

3.2.2 Ерөнхий боловсролын сургуулиудад хэрэгжүүлж байгаа "Авьяас" хөтөлбөрт хамруулан үндэсний сурын харвааны ёс жаяг дэгийн талаар сургалт сурталчилгааны ажлыг тогтмолжуулж, сурын харвааны уухайг өсвөр үеийнхэнд зааж сурган, өвлүүлэх

3.2.3 Үндэсний сурын харвааны арга зүйч, багш дасгалжуулагч нарын мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх

3.2.4 Сур харвааны шүүгчдийн залгамж халааг бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлж залуучуудыг сургалт семинаарт хамруулах

3.2.5 Уламжлалт үндэсний сур харваа урианхай, буриад, халх харвааны тэмцээнийг орон нутгийн онцлог боломжинд тулгуурлан зохион байгуулж хөгжүүлэх

3.2.6 Төр нийгмийн зүтгэлтэн, Улсын мэргэн "Г.Бумцэндийн нэрэмжит" үндэсний сурын нээлттэй тэмцээнийг 2 жил тутамд зохион байгуулах

Хүрэх үр дүн:

Мэргэжлийн боловсон хүчинээр хангагдаж, хичээллэгсдийн тоо нэмэгдэн тэмцээнд оролцож буй тамирчдын ур чадвар дээшилсэн байна.

3.3 Үндэсний сурын харвааг орчин үеийн шинжлэх ухааны ололтонд тулгуурлан хөгжүүлж, нум сумны үйлдвэрлэлийг дэмжих, хүртээмж чанарыг дээшлүүлэн материаллаг баазыг бэхжүүлэх, мэргэжлийн ур чадвар өндөр зэрэгтэй тамирчид бэлтгэн гаргах таатай нөхцлийг бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд:

3.3.1 Сум бүрт үндэсний сурын талбайг тохижуулж байгуулах

3.3.2 Үндэсний сурын спортын хэрэглэл материал үйлдвэрлэх иргэд аж ахуйн нэгж байгууллагын санал, санаачлагыг дэмжиж ажиллах

3.3.3 Ерөнхий боловсролын сургуулиудыг нум сум болон сургалтын бусад хэрэглэгдэхүүнээр хангах ажлыг үе шаттай хийх

3.3.4 Үндэсний сурын аймгийн төв талбайг тохижуулах

3.3.5 Спортын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт үндэсний сурын спортыг оруулж секц, дугуйлан нээн хичээллүүлэх

Хүрэх үр дүн

Үндэсний сурын спортын төрлүүд хөгжих таатай орчин бурдэж, материаллаг баазыг түшиглэн мэргэжлийн тамирчин бэлтгэх үйл ажиллагаа сайжирч, тамирчдын амжилт дээшилнэ.

3.4 Аймаг орон нутгийн хэвлэл, мэдээлэлийн хэрэгслэлээр үндэсний сурын спортын талаарх сурталчилгааг тогтмол хийх зорилтын хүрээнд:

3.4.1 Сумдын Үндэсний сурын товчоодыг сур харвааны соёл, зан үйл, арга барил, техникийн гарын авлага, сургалтын материалыаар хангаж, иргэдэд сургалт, сурталчилгааг тогтмол явуулах

3.4.2 Үндэсний сурын спортын танин мэдэхүйн нэвтрүүлгийн орон нутгийн телевизийн цагтай болох.

3.4.3 Цагаан сар, ахмадын өдрөөр аймгаас төрөн гарсан сурын спортын мастеруудтай ахмад залуу үеийн уулзалтуудыг тогтмол зохион байгуулж, Сэлэнгэ нутгийн Үндэсний сурын харваачдыг алдаршуулах сурталчилдах

3.4.4 Аймгийн төв музейд үндэсний сурын үзмэртэй болгох

Хүрэх үр дүн:

Үндэсний сурын харвааны талаархи иргэдийн мэдлэг хандлага дээшилж, сонирхогчдын тоо нэмэгдэж, сурын харвааны төрлүүд аймгийн хэмжээнд жигд хөгжих нөхцөл бурдэнэ.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зарчим

4.1 Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхдээ дараах зарчмыг баримтална.

4.1.1 Үндэсний сурын спортыг хөгжүүлэх үйл ажиллагаа нь төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэний хамтын ажиллагаанд тулгуурлана.

Тав. Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт, хугацаа

5.1 Хөтөлбөрийг аймгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих, салбар дундын үйл ажиллагааг зохицуулан чиглүүлэх үүрэг бүхий аймгийн зөвлөлийг аймгийн Засаг даргын захирамжаар байгуулна.

5.2 Хөтөлбөрийг харьяа нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих үүрэг бүхий орон нутгийн зөвлөлийг бүрэлдэхүүнийг сумын Засаг даргын захирамжаар байгуулна.

5.3. Аймаг сумын зөвлөлийн ажлын албаны үүргийг аймаг, сумын Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Соёл спорт, аялал жуулчлалын газар Боловсролын газар, Үндэсний сурын холбоо гүйцэтгэнэ.

5.4 Ажлын алба нь хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, оролцогч байгууллагуудын ажлын уялдаа, холбоог хангах, үр дүнг тооцох, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг тайлagnaас асуудлыг хариуцан хэрэгжүүлнэ.

5.5 Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа 2014-2016 онд хэрэгжүүлнэ.

Зургаа. Хөтөлбөрийн санхүүжилт

6.1.1 Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийг дараах эх үүсвэрээс бүрдүүлнэ.

6.2.1 Улсын болон орон нутгийн төсөв

6.2.2 Гадаад, дотоодын төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хандив, тусlamж

6.2.3 Хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалт

6.2.4 Бусад эх үүсвэр

Долоо. Хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт:

7.1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Соёл спорт, аялал жуулчлалын газар, аймгийн үндэсний сурын холбоо, төрийн бус байгууллагын төлөөлөлтэй хамтран гүйцэтгэнэ.

7.1.1 Шалгуур үзүүлэлт:

7.1.2 Үндэсний сурын товчоог байгуулсан сум, тосгоны тоо

7.1.3 Үндэсний сурын харвааны чиглэлээр тогтмол хичээллэдэг секц, дугуйлангийн тоо

7.1.3 Үндэсний сурын харваагаар тогтмол хичээллэгсдийн тоо

7.1.4 Үндэсний сур харвааны чиглэлээр мэргэжил дээшлүүлсэн багш, арга зүйчдийн тоо

7.1.5 Үндэсний сурын харвааны талаар хэвлэл мэдээллээр сурталчилсан тоо

/ Орон нутгийн телевиз, сонин, радио/

7.1.6 Үндэсний сурын харваагаар амжилт гаргасан тамирчдын тоо

7.1.7 Үндэсний сурын талбайг байгуулж, тохижуулсан сум, тосгоны тоо

ооо

**Үндэсний сурын харваагаар хичээллэгсэд, тамирчдын судалгаа
/сүүлийн 5 жилээр/**

№	Үзүүлэлт	2010	2011	2012	2013	2014
1	Хичээллэгсдийн тоо	195	190	170	175	152
	Насанд хүрэгчид: Эрэгтэй	134	134	120	125	112
	Эмэгтэй	36	36	32	32	25
	Хүүхэд	25	20	18	18	15
Сэлэнгэ аймгаас						
3	Цол хүртсэн тамирчид	Улсын мэргэн		6		
		Хошой мэргэн		1		
		Дархан мэргэн		1		
Улсын хэмжээнд						
4	Цол хүртсэн тамирчид	Улсын мэргэн		40		
		Хошой мэргэн		8		
		Гоц мэргэн		3		
		Гарамгай мэргэн		4		
		Даяар дуурсах мэргэн		4		
		Дархан мэргэн		1		

**Ерөнхий боловсролын сургуулиудыг нум сумаар хангахад
зарцуулагдах төсөв**

№	Нэг сургуульд	Нэр төрөл	Нэг бүрийн үнэ төгрөг	тоо ширхэг	нийт үнэ төгрөг	нийт сургуулийн тоо	нийт дүн төгрөг
1		Нум сум	230000	3	690000	35	24.150.000
2		Хасаа	310000	60	310000	35	10.850.000
3	дүн			1.000.000	35	35.000.000	